

Rezolucija ResAP(2007)3 “Univerzalnim dizajnom do punog učešća”

*(usvojena od strane Komiteta ministara 12. decembra 2007,
na 1014. sastanku zamenika ministara)*

Komitet ministara, u svom sastavu ograničenom na predstavnike država članica Parcijalnog sporazuma u oblasti socijalne politike i javnog zdravlja,¹

Oslanjajući se na svoju Rezoluciju (59) 23 od 16. novembra 1959. godine, o proširenju delatnosti Saveta Evrope na socijalno i polje kulture;

Uzimajući u obzir Rezoluciju (96) 35 od 2. oktobra 1996. godine koja revidira Parcijalni sporazum u oblasti socijalne politike i javnog zdravlja, i odlučna da, na osnovu revidiranih pravila koja zamenjuju ona iz Rezolucije (59) 23, nastavi aktivnosti koje su do sada obavljane i razvijane na osnovu te Rezolucije, koja, između ostalog, ima za cilj integraciju osoba s invaliditetom u zajednicu u cilju definisanja i davanja doprinosa sprovođenju, na nivou Evrope, modela koherentne politike za osobe s invaliditetom, zasnovane na načelima punog građanstva i samostalnog života, podrazumevajući uklanjanje prepreka za integraciju, kakva god bila njihova priroda, bilo da su psihološke, obrazovne, porodične, kulturne, društvene, profesionalne, finansijske ili arhitektonske;

Smatrajući da je cilj Saveta Evrope da se postigne veće jedinstvo među članicama i da se taj cilj, između ostalog, može ostvarivati i usvajanjem zajedničkih pravila na polju politike u oblasti invalidnosti radi unapređenja zaštite političkih, građanskih, socijalnih, kulturnih i obrazovnih prava;

Imajući na umu Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (ETS Br. 5) i načela otelotvorenih u revidiranoj Evropskoj socijalnoj povelji (ETS No. 163), a posebno prava osoba s invaliditetom na samostalnost integraciju u društvo i učešće u životu zajednice (Član 15);

Uzimajući u obzir Preporuku Br. R (92) 6 Komiteta ministara država članica o koherentnoj politici za osobe s invaliditetom,

Uzimajući u obzir Rezoluciju [ResAP\(2001\)1](#) Komiteta ministara o uvođenju načela univerzalnog dizajna u nastavne programe za sva zanimanja koja rade na izgrađenom okruženju (“Tomarska Rezolucija”) i Rezoluciju [ResAP\(2001\)3](#) Komiteta ministara “Ka punopravnom građanstvu osoba s invaliditetom primenom inkluzivnih novih tehnologija”;

Uzimajući u obzir Ministarsku deklaraciju o osobama s invaliditetom “Napredujući ka punom učešću građana”, usvojenu na 2. Evropskoj konferenciji Ministara zaduženih za politike integracije osoba s invaliditetom, održanoj u Malagi (Španija), 7. i 8. maja 2003;

Uzimajući u obzir Akcioni plan Trećeg samita šefova država i vlada Saveta Evrope, usvojen u Varšavi, 17. maja 2005, koji postavlja glavne zadatke Saveta Evrope u narednim godinama.

Uzimajući u obzir Preporuku [Rec\(2006\)5](#) Komiteta ministara država članica o "Akcionom planu Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom u Evropi 2006-2015", koja navodi da je "primena načela univerzalnog dizajna od presudnog značaja za poboljšanje pristupačnosti okruženja i za upotrebljivost proizvoda";

Uzimajući u obzir Preporuku Parlamentarne Skupštine 1592 (2003) "Ka punoj društvenoj inkluziji osoba s invaliditetom";

Uzimajući u obzir Konvenciju koja se odnosi na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje (osoba s invaliditetom) Međunarodne organizacije rada (MOR) (Br. C159) iz 1983. godine, i Preporuku MOR-a o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju (osoba s invaliditetom) (Br. R168) (1983) koja s njom korespondira;

Uzimajući u obzir Standardna pravila Ujedinjenih Nacija o izjednačavanju mogućnosti koje se pružaju osobama s invaliditetom (1993), Međunarodnu klasifikaciju funkcionisanja, invaliditeta i zdravlja (ICF) Svetske zdravstvene organizacije (SZO) (2001) i na Konvenciju Ujedinjenih Nacija o pravima osoba s invaliditetom, usvojenju od strane Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija 13. decembra 2006;

Ponovo potvrđujući univerzalnost, nerazdvojivost i uzajamnu zavisnost svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i potrebu da se osobama s invaliditetom garantuje njihovo puno uživanje bez ikakve diskriminacije;

Imajući u vidu da izostanak zalaganja prava građana i građanki s invaliditetom i obezbeđivanja jednakih mogućnosti predstavlja kršenje ljudskog dostojanstva;

Imajući u vidu da obezbeđivanje jednakih mogućnosti za članove svih društvenih grupa doprinosi očuvanju demokratije i socijalne kohezije;

Uvereni da pristup zasnovan na ljudskim pravima u obezbeđivanju integracije i punog učešća osoba s invaliditetom u društvu treba da bude ugrađen u sva relevantna područja politike, na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou;

Priznajući da se, od sredine 20. veka, u Evropi, u procesu društvene integracije osoba s invaliditetom, došlo do konceptualnog i metodološkog pomaka, odnosno pomaka sa pristupa koji je prepoznavao i uklanjao postojeće prepreke koje sprečavaju učešće osoba s invaliditetom u društvu ka stavljanju naglaska na to da se izbegava stvaranje novih prepreka bilo koje vrste, kako bi se obezbedila jednaka i demokratska prava u društvu za sve pojedince i pojedinke, bez obzira na godine, sposobnosti ili kulturno poreklo;

Suočavajući se sa izazovom razvijanja opštih rešenja sa ugrađenom prilagodljivošću i upotrebljivošću, izlazeći u susret što je moguće većem broju ljudi, uključujući osobe s invaliditetom, na osnovu opšte ideje da mere u oblasti planiranja i

projektovanja, izgrađenog okruženja, informacija, proizvoda i usluga treba da budu u skladu sa potrebama osoba različitih sposobnosti;

Uvažavajući rad koji je Komitet Saveta Evrope za rehabilitaciju i integraciju osoba s invaliditetom (CD-P-RR) i njegovo telo, Komitet eksperata univerzalni dizajn (pristupačnost) (P-RR-UD), i njihove Preporuke o primeni načela univerzalnog dizajna, onako kako se pojavljuju u izveštaju "Univerzalni dizajn – put do punog učešća",

Preporučuje da vlade država članice Parcijalnog sporazuma u socijalnoj i oblasti javnog zdravlja, s uvažavanjem osobenosti njihovih specifičnih nacionalnih, regionalnih ili lokalnih struktura i posebnih odgovornosti:

i. zalažu za puno učešće u životu zajednice, a posebno, sprečavaju stvaranje novih prepreka osmišljavajući, od samog početka, rešenja koja su pristupačna i upotrebljiva za sve; i tako postupajući uzimaju u obzir i uvode kao odgovarajuće u svoju politiku, zakonodavstvo i praksu načela univerzalnog dizajna;

ii. se, u procesu uključivanja načela univerzalnog dizajna u politiku, zakonodavstvo i praksu, rukovode merama izloženim u prilogu ovoj rezoluciji;

iii. zalažu za primenu univerzalnog dizajna u sprovođenju Preporuka [Rec\(2006\)5](#) Komiteta ministara država članica o Akcionom planu Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom u Evropi 2006-2015";

iv. u tom smislu osiguraju najširu moguću primenu ove rezolucije među svim zainteresovanim stranama, na primer, putem kampanja za podizanje svesti i saradnju s privatnim sektorom i civilnim društvom, uključujući, posebno, nevladine organizacije osoba s invaliditetom.

Dodatak uz Rezoluciju ResAP(2007)3

1. Osnovna načela i definicije

Univerzalni dizajn je strategija koja ima za cilj da dizajn i stvaranje različitih vrsta okruženja, proizvoda, komunikacije, informacionih tehnologija i usluga učini pristupačnim, razumljivim i upotrebljivim za svakoga, u najvećoj mogućoj meri, na najsamostaliji i najprirodniji mogući način i, ukoliko je to moguće, bez potrebe za prilagođavanjem ili specijalizovanim rešenjima.

Cilj univerzalnog dizajna je da izgrađeno okruženje, komunikacija, proizvodi i usluge postanu pristupačni i upotrebljivi u najvećoj mogućoj meri.

On se zalaže za pomak ka dizajnu usredsređenom na korisnika, tako što primenjuje holistički prístup i ima za cilj da odgovori na potrebe osoba s invaliditetom, bez obzira na promene koje mogu da iskuse u toku života.

Shodno tome, univerzalni dizajn je koncept koji prevazilazi pitanje puke pristupačnosti zgrada za osobe s invaliditetom i treba da postane sastavni deo politike, mera i planiranja u svim oblastima društva.

2. Preporuke vladama

Vlade treba da prihvate univerzalni dizajn kao filozofiju i strategiju koja podržava ostvarivanje punog građanstva i samostalnog života za sve ljude, uključujući osobe s invaliditetom. Na taj način, vlade se pozivaju da obrate pažnju na izveštaj: "Univerzalni dizajn - put do punog učešća" koji je pripremio Komitet eksperata za univerzalni dizajn (pristupačnost) (Parcijalni sporazum) (P-RR-UD) u saradnji s g. S. Ginnerupom, konsultantom, u kome se koncept univerzalnog dizajna uvodi kao odgovarajuća strategija, s posebnim osvrtom na aktivnosti u okviru Akcionog plana Saveta Evrope za oblast invalidnosti 2006-2015.³

Imajući u vidu, kao što je navedeno u Preporuci [Rec\(2006\)5](#), da "procenjeni udeo osoba s invaliditetom u celokupnom stanovništvu Evrope iznosi od 10%-15%, da su glavni uzroci invaliditeta bolest, nezgode i stanje onesposobljenosti među starima, i da se očekuje da će broj osoba s invaliditetom stalno da raste, između ostalog, zbog produžene očekivane dužine života, ...", vlade treba da uspostave/uvedu mere koje imaju za cilj integraciju osoba s invaliditetom kao punopravnih članova i članica društva, omogućavajući njihovo učešće u javnom životu (zapošljavanje, političko učešće, itd.) i zalaganjem za socijalnu inkluziju dajući im više izbora i kontrole.

Vlade treba u potpunosti da iskoriste potencijal univerzalnog dizajna u borbi sa starenjem i rastućim brojem osoba s invaliditetom, pošto strategije za sprovođenje i primenu univerzalnog dizajna mogu da olakšaju unapređenje ravnopravnosti svih građana i građanki u svim društvenim aspektima. Pregled istorijskih zbivanja i trenutne situacije pokazuju da je obavljeni posao na poboljšanju pristupačnosti, uključujući i mere univerzalnog dizajna, povećao učešće osoba s invaliditetom u javnom životu.

Javna i privatna tela treba da se ravnopravno uključe pošto se napredak u oblasti ljudskih prava na međunarodnom, evropskom, nacionalnom i regionalnom nivou oslanja u velikoj meri na vlade i izborna tela kao pokretačkim snagama, dok je često privatni sektor vodeći u oblasti tehnološkog unapređenja.

Države članice treba da preduzmu akcije da uključe načela univerzalnog dizajna, obuhvatajući sve društvene aspekte, na primer izgrađeno okruženje, mreže informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT), prevoz, usluge, turizam, proizvode i dobra, informacije, zapošljavanje i obrazovanje.

Treba preduzimati koordinisane inicijative kroz Akcioni plan Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom u Evropi 2006-2015, pažljivo razmatrajući na koji način su njegove ključne aktivnosti povezane sa univerzalnim dizajnom i pristupačnošću.

Da bi se razvile, sprovele i održale strategije univerzalnog dizajna, treba podsticati ključne aktore iz različitih društvenih sektora, kako javnih, tako i privatnih.

Pošto zemlje Evrope različito organizuju svoj društveni život, i tržište i zakonodavstvo su važna terena na koje kreatori politika treba da obrate pažnju.

2.1. Usvajanje i odlučivanje

Kreatori politika, pre svega treba da usvoje koordinisani, ujednačeni i međuresorni pristup univerzalnom dizajnu. Politika u oblasti invalidnosti na nacionalnom nivou treba da bude inkluzivna i uključena u opšte tokove, da uključuje univerzalni dizajn, koji treba da bude priznat i promovisan prilikom pripreme, sprovođenja i nadgledanja mera. Imajući na umu da se ove mere dotiču tematiku jednakih mogućnosti, trebalo bi ih primenjivati sa najvećim stepenom pravne odgovornosti i uz njih treba uključiti mere za primenu u skladu sa okvirom obezbeđenim u Akcionom planu Saveta Evrope za oblast invalidnosti 2006-2015.⁴ Primeri osnovnih pitanja o kojima treba odlučivati su akcije preporučene za poboljšanje učešća u političkom, javnom i kulturnom životu, obezbeđivanje pristupačnih i inkluzivnih komunikacionih i informacionih sistema, obrazovanje, izgrađeno okruženje, saobraćajni sistemi, zdravstvena nega i istraživanje i razvoj. To se može postići primenom strategija univerzalnog dizajna.

Treba osigurati doprinos iskusnih predstavnika organizacija korisnika, posebno onih u kojima uslugama upravljaju i kontrolišu ih osobe s invaliditetom, istraživačkih grupa i centara znanja na svim nivoima donošenja odluka na načelima univerzalnog dizajna. Razlike u zahtevima različitih kategorija ljudi na taj način mogu da se uzmu u obzir, a učešće iskusnih predstavnika korisnika isto tako može da pomogne da se mobilizuju kritične mase neophodne za pokretanje političke akcije.

2.2. Koordinacija

Kreatori politike treba da uključe ključne aktere iz svih društvenih sektora, kako javnih, tako i privatnih, kako centralizovanih, tako i decentralizovanih. Koordinacija je takođe važna na evropskom nivou, jer koordinacija između država članica i podela znanja i najboljih iskustava iz prakse pojednostavljaju proces za vlade, planere i dizajnere, pored toga što evropsko društvo čine koherentnijim za osobe s invaliditetom. Na nacionalnom nivou treba od početnih stadijuma obezbediti koordinaciju rada različitih ministarstava, na primer u okviru Akcionog plana Saveta Evrope za oblast invalidnosti 2006-2015. Isto tako, od presudnog značaja su koordinacija i stimulacija partnerstva između javnog i privatnog sektora. Da bi se takva koordinacija omogućila, treba sklapati ciljne sporazume.

Treba podsticati dizajnere, arhitekte i inženjere da od najranijih faza osmišljavanja rešenja, uzmu u obzir potrebe ljudi različitih uzrasta, sposobnosti i kulturnog porekla, na primer uključivanjem zahteva univerzalnog dizajna u javne nabavke. To bi trebalo da bude praćeno razmenom informacija o univerzalnom dizajnu za stručnjake tako što će se postići da poštovanje standarda pristupačnosti postane obavezno, kao i praćenjem procedura za procenu kvaliteta. Vlade treba da uspostave okvir kako bi sektor obrazovanja usađivao načela univerzalnog dizajna. Stručnjaci iz oblasti obrazovanja treba da se uključe u ovaj proces i da daju doprinos uvođenju

načela univerzalnog dizajna u nastavne programe. Naročito treba da se uključe sva zanimanja koja se bave izgrađenim okruženjem, ali i ona koja nude usluge, informacije i proizvode takođe treba da se zalažu u ovom pravcu. Treba uvesti kurseve za podučavanje o univerzalnom dizajnu i pripremiti nastavni material u skladu sa načelima univerzalnog dizajna. S obzirom da je vladama ponekad teško da utiču na nastavne programe, dodela novca za programe obuke iz oblasti univerzalnog dizajna može da bude način za podizanje nivoa svesti u sektoru obrazovanja.

Kurseve treba planirati na svim nivoima, počev od osnovnog do specijalizovanog i ciljano za različita zanimanja, ukoliko je moguće uz savetodavnu podršku stručnjaka iz oblasti univerzalnog dizajna.

Treba zamoliti istraživače, centre znanja i predstavnike grupa krajnjih korisnika da daju svoj doprinos putem jasnih kriterijuma za uputstva i standarde, koje će definisati korisnici na osnovu istraživanja koja će obuhvatiti veliki broj korisničkih grupa.

Da bi stručnjaci iz oblasti marketinga i razvoja ciljali šire korisničke grupe i tržišta, kreatori politike treba da prednjače u uključivanju rešenja po načelima univerzalnog dizajna u javne nabavke. Tržišta rada u privatnom kao i javnom sektoru treba da se otvore za šire grupe ljudi ciljnim sporazumima sa upravom i poslodavcima.

2.3. Primena

Kako bi se stvorio osnovni okvir za sprovođenje strategija univerzalnog dizajna, treba uvesti zakonodavne mere i odredbe.

Vlade treba da obezbede informacije o zakonodavnim merama, socijalnim uslugama, proizvodima, tehničkim sredstvima za pomoć, itd. za građane i građanke i korisničke organizacije koje osnažuju korisnike da samostalno donose odluke. Prihvatanje univerzalnog dizajna zahteva nove načine razmišljanja. Stoga vlade treba da podižu nivo svesti u javnosti o univerzalnom dizajnu, sa Akcionim planom Saveta Evrope u oblasti invalidnosti kao očiglednom prilikom.

Odgovornost u oblasti univerzalnog dizajna treba dodeliti ključnim osobama u organizacijama kako bi se osiguralo sveobuhvatno prihvatanje. Radna grupa sačinjena od uticajnih rukovodilaca koji prednjače u oblasti industrije mogla bi da bude jedan način da se promoviše društvena interakcija između svih građana i građanki, a posebno među osobama s invaliditetom. Treba obezbediti odgovarajuća finansijska sredstva kako bi se omogućilo da se ostvaruju Akcioni planovi u oblasti univerzalnog dizajna, a oni treba da budu praćeni procedurama za prenos detaljnih kriterijuma, uputstava i standarda. Od posebnog značaja su planovi za bolju pristupačnost postojećem okruženju koji koriste metodologiju univerzalnog dizajna. Takođe treba poseviti pažnju i nefizičkom okruženju, kao što su informaciono-tehnološko i komunikaciono.

Analizu koristi i troškova primene univerzalnog dizajna i saopštavanje rezultata treba obavljati da bi se obezbedila veća vidljivost efekata univerzalnog dizajna.

Treba osnovati centre znanja o univerzalnom dizajnu sa definisanim zadatkom da obezbeđuju lak pristup informacijama za javnost i druge zainteresovane aktere. Takvi centri treba da nude skupove primera dobrih iskustava iz prakse o primeni univerzalnog dizajna.

2.4. Evaluacija

Treba obavljati procenu kvaliteta i dostaviti povratnu informaciju tokom sprovođenja Akcionih planova u skladu sa načelima univerzalnog dizajna.

Napredak treba da se meri, da se uspostave procedure za praćenje, a praćenje treba da omogući ispravku ciljeva i metoda ukoliko se za tim ukaže potreba. Eksperte za procenu kvaliteta i istraživanje treba zamoliti da jasno definisane, na dokazima zasnovane, potrebe korisnika pretvore u instrumente za statističko merenje efekata. Treba podjednako meriti i socijalne aspekte i tehnička pitanja. Praćenje ostvarivanja ljudskih prava korisničkih grupa postaje jednostavniji ukoliko se dodele sredstva predstavnicima krajnjih korisnika, omogućavajući njihovo učešće.

Fusnota 1 Austrija, Belgija, Bugarska, Kipar, Finska, Francuska, Nemačka, Irska, Italija, Luksemburg, Holandija, Norveška, Portugalija, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska i Velika Britanija.

Fusnota 2 Kako je definisano u Rezoluciji Saveta Evrope ResAP(2001)1 o uvođenju načela univerzalnog dizajna u nastavne programe za sva zanimanja koja rade na izgrađenom okruženju ("Tomarska Rezolucija"), izrazi "dizajn za sve", "integralna pristupačnost", "pristupačni dizajn", "inkluzivni dizajn", "dizajn bez prepreka", "transgeneracijski dizajn" i "pristupačnost za sve" smatraju se saglasnim sa terminom "Univerzalni dizajn" koji je korišćen u ovom tekstu.

3 Preporuka Rec(2006)5 Komiteta ministara država članica o Akcionom planu Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom u Evropi 2006-2015.

⁴ Preporuka [Rec\(2006\)5](#) Komiteta ministara država članica o Akcionom planu Saveta Evrope za unapređenje prava i puno učešće osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom u Evropi 2006-2015.